

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2015

L Aidin – Gnáthleibhéal

(400 marc)

Dé hAoine, 12 Meitheamh – Tráthnóna, 2.00 go 5.00

A. Cuir Laidin orthu seo:-

- (a) Nuair a shroich Caesar an baile mór, chuir sé teachtairí amach chuig na ceannairí chun cabhair a iarraidh orthu. (15)
- (b) Dúirt na saighdiúirí go dtroidfidís go cróga sa chath ag breacadh an lae. (15)
- (c) Rinne na saoránaigh cosaint chomh fíochmhar sin ar an gcathair nach bhféadfadh an namhaid í a ghabháil. (15)
- (d) Áiteoidh mé ar mo chairde cúlú chuig an bhfóram chomh tapa agus is féidir leo. (15)
- (e) D'fhógair na seanadóirí, "Anois, ar deireadh, feallmharóimid an deachtóir." (15)

feallmharáim: trucidó (1).

NÓ

B. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair, i nGaeilge, na ceisteanna **go léir** ina dhiaidh:-

(Braitheann muintir Numidia ar a gcuid eilifintí le linn ionsaithe. Teitheadh siad nuair a théann na heilifintí i sáinn i measc na gcrann)

Interea Bomilcari nuntiatum est Romanos consedis. Is, qui elephantis et parti copiarum regis praeerat, suos in aequum locum deduxit, et ad castra Romanorum progressus est. Romani repente pulveris magnam vim animadvertunt. Primo humum aridam vento agitari putabant. Post, ubi magis atque magis appropinquare vident, properantes arma capiunt et pro castris consistunt. Deinde ubi propius Numidae venerunt, utrimque magno clamore concurrunt. Numidae fortiter pugnant, dum in elephantis putant esse sibi auxilium. Postquam elephantos ramis arborum impeditos atque disiectos esse vident, fugiunt. Plerique Numidae tuti ad collem se recipiunt. Elephanti quattuor capti sunt, reliqui omnes interfecti.

praesum: táim i bhfeighil (+ Tabh.). aequus: leibhéalta. pulvis: deannach.
humus: talamh, cré. agito: caithim thart. properantes: ag deifriú, ag brostú.
utrimque: ón dá thaobh. ramus: craobh. disiecti: trí chéile. plerique: roinnt mhaith.

- (i) Cad a fógraíodh do Bomilcar? (7)
- (ii) Ainmnigh **dhá** ghné den arm a raibh Bomilcar i bhfeighil orthu. (8)
- (iii) Cad iad an **dá** bheart a rinne Bomilcar ansin? (8)
- (iv) Cad a thug na Rómhánaigh faoi deara? (7)
- (v) Cad a cheap siad a bhí ann ar dtús? (7)
- (vi) Cad iad an **dá** rud a rinne na Rómhánaigh faoi dheifir (*properantes*)? (8)
- (vii) Cad a tharla nuair a dhruid muintir Numidia níos gaire? (8)
- (viii) Cén uair a throid muintir Numidia go cróga? (8)
- (ix) Cad a tharla do roinnt mhaith de mhuintir Numidia? (7)
- (x) Cad a tharla do na heilifintí? (7)

2. Cuir Gaeilge ar **dhá cheann ar bith** de na sleachta **A, B, C, D**. (Tá na sleachta go léir sa cheist seo ar cómharc):- [130]

A.

(Insíonn Óivid faoina óige in Sulmo agus faoin difríocht idir é féin agus a dheartháir)

Sulmo mihi patria est, gelidis uberrimus undis,
milia qui noviens distat ab Urbe decem.
editus hic ego sum, nec non ut tempora noris,
cum cecidit fato consul uterque pari.
nec stirps prima fui: genito sum fratre creatus,
qui tribus ante quater mensibus ortus erat ....
at mihi iam puero caelestia sacra placebant.

Óivid (65)

uberrimus: lán le. noviens: naoi n-uaire. Urbs = An Róimh. editus: a rugadh.
ut ... noris: ionas go mbeidh a fhios agat. par: cothrom. stirps: páiste.
quater: ceithre huaire. orior: saolaítear mé. caelestia sacra: deasghnátha na bhflaitheas.

B.

(Déanann Aeinéas cur síos ar stoirm ar muir)

vela damus vastumque cava trabe currimus aequor.
postquam altum tenuere rates nec iam amplius ullae
apparent terrae, caelum undique et undique pontus,
tum mihi caeruleus supra caput astitit imber
noctem hiememque ferens, et inhorruit unda tenebris.
continuo venti volvunt mare magnaue surgunt
aequora; dispersi iactamur gurgite vasto.

Veirgil (65)

vela damus: 'ardaímid ár seolta'. trabs: long. aequor: muir. altum: an mhórmhuir.
tenuere = tenerunt. rates: longa. pontus: an mhuir. caeruleus: ciardhubh.
imber: scamall báistí. ferens: ag iompar. inhorreo: crithim. continuo: gan stad.
iactor: caitear thart mé. gurgis: fraoch farraige.

C.

(Ullmhaíonn na Treveri chun ionsaí a dhéanamh ar Labienus, ginearál Chaesair sa Ghail)

Treveri Labienum oppugnare parabant: iamque ab eo non longius bidui via aberant, cum duas venisse legiones a Caesare missas esse cognoscunt. Treveri, positis castris, auxilia Germanorum expectare constituunt. Labienus, cum consilium hostium cognovisset, sperans temeritate eorum aliquam dimicandi facultatem futuram esse, contra hostem proficiscitur et, mille passuum intermisso spatio, castra communit. Erat inter Labienum atque hostem flumen difficili transitu.

Caesar (65)

biduum: spás dhá lá máirseála. temeritas: amadántacht. dimico: tugaim cath.
communio: cuirim ar bun.

D.

(Cosnaíonn Cicearó P. Sestius sa chúirt. Labhraíonn Cicearó ar chúlra teaghlaigh agus ar cháilíochtaí Sestius)

P. Sestius natus est, iudices, patre, ut plerique meministis, et sapiente et sancto et severo: ille pater tribunus plebis primus inter homines nobilissimos temporibus optimis factus est, reliquos honores non tam habere voluit quam dignus videri. Patre auctore, P. Sestius duxit in matrimonium filiam honestissimi et optimi viri, C. Albini. Sestius sic probatus fuit ab his duobus gravissimae antiquitatis viris, ut utrique eorum et carus maxime et iucundus esset. Clara in hoc Sesti pietas exstitit omnibus grata.

Cicearó (65)

iudices: fir uaisle an ghiúiré. plerique: 'roinnt mhaith díbh'.
tribunus plebis: treabhann de chuid na ndaoine. honores: poist pholaitiúla níos airde.
videri: dealraigh. auctor: tionchar. probare: meas a léiriú ar. pietas: maitheas.

3. Freagair Roinn A nó Roinn B sa cheist seo:-

[90]

A.

(i) Cuir Gaeilge air seo:-

(60)

Utinam, Quirites, virorum fortium atque innocentium copiam tantam haberetis, ut haec vobis deliberatio difficilis esset, quemnam potissimum tantis rebus ac tanto bello praeficiendum putaretis! Nunc vero cum sit unus Cn. Pompeius, qui non modo eorum hominum, qui nunc sunt, gloriam, sed etiam antiquitatis memoriam virtute superarit, quae res est, quae cuiusquam animum in hac causa dubium facere possit?

Ego enim sic existimo, in summo imperatore quattuor has res inesse oportere, scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem. Quis igitur hoc homine scientior umquam aut fuit aut esse debuit? Qui e ludo atque pueritiae disciplinis, bello maximo atque acerrimis hostibus, ad patris exercitum atque in militiae disciplinam profectus est.

Cicearó

(ii) Freagair trí cinn ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceist díobh):-

(30)

- (a) Cérbh é Manilius agus cad a bhí á bheartú ina dhlí?
- (b) Déan cur síos ar mhórgníomhartha míleata Phoimpéas a ndéanann Cicearó liosta díobh.
- (c) Cad iad na cúiseanna a thug ar an Róimh dul chun cogaidh le Mithridates?
- (d) Scríobh nótaí gairide ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:
Tigranes; publicani; Lucullus; Méidé.
- (e) Cérbh é Seartóirias? Scríobh nóta gairid ar a ghníomhréim.

B.

- (i) Cuir Gaeilge air seo:- (60)

Extemplo Aeneae solvuntur frigore membra;
ingemit, et duplices tendens ad sidera palmas
talía voce refert: 'o terque quaterque beati,
quis ante ora patrum Troiae sub moenibus altis
contigit oppetere! o Danaum fortissime gentis
Tydide! mene Iliacis occumbere campis
non potuisse tuaque animam hanc effundere dextra,
saevus ubi Aeacidae telo iacet Hector, ubi ingens
Sarpedon, ubi tot Simois correpta sub undis
scuta virum galeasque et fortia corpora volvit!'

Veirgil

- (ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceist díobh):- (30)

- (a) Déan cur síos ar roinnt gnéithe de charachtar Aeinéas mar a fheictear i Leabhar 1 den *Aeinéid* iad.
- (b) Inis scéal Díodó, Sychaeus agus Pygmalion mar a insítear i Leabhar 1 den *Aeinéid* é.
- (c) Scríobh nóta gairid ar Eachtar agus ar an bpáirt a ghlac sé i gCogadh na Traí.
- (d) "Tydide" – cérbh é? Cén chúis ar leith a bhí ag Aeinéas le cuimhneamh air?
- (e) Scríobh nótaí gairide ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:

Priam; Aeólas; Tríotón; Aichill.

4. Freagair **gach ceann** de na ceisteanna seo a leanas:- [30]

- (i) Scríobh síos an **Tuiseal Ginideach, Uimhir Uatha** de na hainmfhocail seo:

gladius, dux, bellum, portus. (8)

- (ii) Scríobh síos príomhranna **trí cinn ar bith** de na briathra seo a leanas:

defendo, sto, hortor, capio, moneo. (12)

- (iii) Déan an líne seo a leanas as an *Aeinéid* le Veirgil a scanadh agus marcáil na cainníochtaí:

prospiciens summa flavum caput extulit unda. (10)

5. Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ní mór ceist **amháin** ar a laghad a roghnú as Roinn A agus ceist **amháin** as Roinn B. Is féidir an **tríú** ceist a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Tá cúig mharc is fiche ag gabháil le gach ceist díobh):-
[75]

A.

- (i) Tabhair cuntas achomair ar an Dara Triúracht.
- (ii) Tabhair cuntas achomair ar réimeas an Impire Cláidias.
- (iii) Scríobh nótaí ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:

Caligula; an Garda Praetóireach; An tImpire Títeas; Tráian.

B.

- (i) Tabhair cuntas achomair ar scríbhinní Horáit **nó** Chaesair.
- (ii) Déan cur síos achomair ar an gcaoi a ndéantaí mósáicí Rómhánacha. Déan cur síos ar mhósáic Rómhánach **amháin** a bhfuil cáil uirthi.
- (iii) Scríobh nótaí ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:

Ara Pacis; Colún Thráian; uiscerianta Rómhánacha; amharclanna Rómhánacha.

Leathanach Bán

Leathanach Bán